

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 54670-09-20 ד' נ' ד'

בפני כב' השופטת ענת הלר-כריש**התובעת**

מ' ד'

ע"י ב"כ עו"ד אורי זמברג

נגד

הנתבעים

1. ד' ד'

2. א' ד'

הנתבעות 1-2 ע"י ב"כ עו"ד יהונתן קניר

3. ל' ד'

4. ק' ב'

5. י' ד'

6. ז' ד'

חקיקה שאוזכרה:

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973: סע' בפרק השני של, 4, 5(א), 5(ב), 5(ג), 6(א), 6(ב), 8

חוק הירושה, תשכ"ה-1965: סע' 147, 148

חוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981: סע' 12(א), 44(ב), 44(ג), 45(ב), 45(ג), 46(ה), 51

מיני-רציו:

* ביהמ"ש לענייני משפחה דחה תביעת אלמנה לקבלת מחצית כספי ביטוח חיים מסוג ריסק שהתקבלו בעקבות פטירתו של בעלה המנוח, מכח מכוח יחסיה הרכושיים עם המנוח כבת זוגו. נקבע כי הואיל והזכות לקבלת כספי ביטוח חיים מסוג ריסק אינה שייכת למנוח, אלא למוטבים, היא אינה באה בגדר "כלל נכסי בני הזוג" ומכאן שאין להביאה בגדר איזון משאבים; כן נדחתה טענתה החלופית לזכות במחצית הכספים מכח הלכת השיתוף הספציפי. מעבר לכך שהלכה זו לא רוונטית שעה שלא מדובר בנכס חיצוני, התנהלות המנוח, ורישום המוטבים עפ"י האמור בצוואה, מעידים כי לא הייתה למנוח כוונת שיתוף בכספים.

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – כספי ביטוח חיים

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – איזון משאבים

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – שיתוף ספציפי

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – נכס חיצוני

תביעה שהגישה אלמנה, אשתו השניה של המנוח, לקבלת מחצית מכספי ביטוח חיים מסוג ריסק שהתקבלו בעקבות פטירת המנוח וזאת מכוח יחסיה הרכושיים עם המנוח כבת זוג. רקע: המנוח שם קץ לחייו ב-2018, בגיל 55, כ-10 שנים לאחר נישואי הצדדים. הנתבעת 1 היא ביתו מנישואיו הראשונים. הנתבעת 2 היא אחותו, הנתבעת 3 אמו, הנתבעת 4 גרושתו והנתבעים 5 ו-6 הם דודו ודודתו. התובעת והנתבעים נרשמו כמוטבים בפוליסות ביטוח חיים אותן רכש המנוח. זאת בהתאם לעדכון שנשלח לחברות הביטוח בחודש יוני 2018 על פיו המוטבים בפוליסות ביטוח החיים הם בהתאם למפורט בצוואה שעשה המנוח ב-2018 לפיה בת המנוח תקבל את כל העיזבון, לרבות זכויות מכוח ביטוחי חיים, למעט החלקים שציווה לאחרים. כאשר לתובעת, לאימו, לדודו ודודתו ציווה המנוח 100,000 ₪ לגרושתו ולאחותו 350,000 ₪. לטענת התובעת כספי ביטוח החיים משותפים לה ולמנוח ויש לאזנם בהתאם להוראת סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון. לחילופין, טענה לזכותה במחצית הכספים מכח דוקטרינת השיתוף הספציפי שעה שעסקינן בפוליסות שנרכשו ושולמו במהלך החיים המשותפים ומכספים משותפים, ושעה שמדובר בנכס העיקרי לחלוקה.

ביהמ"ש לענייני משפחה דחה את התביעה מהטעמים הבאים:

השאלה העומדת להכרעה היא, האם יחסיהם הרכושיים של התובעת ושל המנוח כבני זוג נשואים, מצמיחים לתובעת זכות לקבל מחצית כספי ביטוח החיים, הכולל כאמור רכיב ריסק בלבד, בטרם חלוקתם למוטבים שנרשמו בפוליסות הביטוח. ביהמ"ש משיב על כך בשלילה.

הזכות לקבלת כספי ביטוח החיים שייכת למוטבים שנרשמו בפוליסות הביטוח, ולא למבוטח שהוא במקרה דנא המנוח אשר אינו רשום בין המוטבים. הואיל והזכות לקבל את כספי ביטוח החיים אינה שייכת למנוח, אלא למוטבים, היא אינה באה בגדר "כלל נכסי בני הזוג" ומכאן שאין להביאה בגדר איזון משאבים.

התובעת מפנה לכך שכספי ביטוח חיים שרכש אחד מבני הזוג אינם מנויים בסעיף 5(א) לחוק יחסי ממון כנכס שאין לאזן את שוויו. לטענתה, מכאן נלמד שמדובר בכספים שיש לכלול באיזון המשאבים. אולם, הואיל וכספי ביטוח החיים אינם כלולים ב"כלל נכסי בני הזוג", מלכתחילה הם אינם נחשבים כנכס בר איזון ואין צורך בהוראה בחוק המחרתה אותם מאיזון המשאבים.

ביהמ"ש דוחה את ההקבלה שמבקשת התובעת לעשות בין זכות לקבל קצבת שארים בפנסיה תקציבית לבין הזכות לקבל כספי ביטוח חיים שעה שמדובר ברצינוניים שונים וממשיך ומראה כי למעשה הן שיקולי הסתמכות, הן שיקולי המאמץ המשותף והן שיקולים סוציאליים – כולם מובילים למסקנה שלא מדובר בזכות בת איזון, וזאת מעבר לכך שכאמור לא מדובר בזכות השייכת למנוח.

גם העובדה שחלק מפרמיית ביטוח החיים שולמה במהלך תקופת נישואי התובעת והמנוח לא הופכת את הזכות לקבלת כספי הביטוח, שהוא כאמור ביטוח מסוג ריסק, לנכס בר איזון.

טענת התובעת כי בשנות חייו האחרונות של המנוח היא היחידה שמימנה את משק הבית המשותף שלה ושל המנוח ולמעשה בתקופה זו כספי הפרמיה שולמו משכר עבודתה, היא טענה עובדתית שהוכחה ע"י הנתבעים ואשר לא הוכחה בכל דרך.

כן נדחתה טענתה החלופית לזכות במחצית הכספים מכח הלכת השיתוף הספציפי. הלכת השיתוף הספציפי נועדה לתת מענה לזוגות נשואים אשר כפופים להוראות חוק יחסי ממון בשל היעדר אפשרות להחיל בעניינם את חוקת השיתוף ביחס ל"נכסים חיצוניים". הואיל והזכות לקבל את כספי ביטוח החיים

אינה שייכת לבן הזוג המנוח אלא למוטבים, הרי שהזכות אינה "נכס חיצוני" שאינו בר איוון ואשר שייך למנוח, ומשכך הלכת השיתוף הספציפי אינה רלבנטית. לא ניתן לקבוע בנוגע לזכות שאינה שייכת לאף אחד מבני הזוג כי היא משותפת לשניהם מכוח הדין הכללי.

מעבר לאמור, אף אם ניתן היה באופן תיאורטי לבחון את הטענה כי הזכות לקבלת את כספי ביטוח החיים משותפת לתובעת ולמנוח מכוח הלכת השיתוף הספציפי, הרי שמדובר בטענה עובדתית הטעונה הוכחה, אך התובעת כאמור ויתרה על האפשרות לבסס את תביעתה על טענות עובדתיות. לא זו אף זו, קשה מאוד להלום טענה כי המנוח התכוון לשתף את התובעת בכספי ביטוח החיים, שעה שהוא עצמו הורה כיצד יחולקו כספים אלה, פירט מיהם המוטבים ומהו הסכום שיקבל כל אחד מהם, קבע כי התובעת תקבל 100,000 ₪ מתוך כספי הביטוח ולא מחציתם וכי את יתרת הכספים לאחר חלוקת הסכומים שפורטו תקבל ביתו. זאת ועוד, לאורך השנים הורה המנוח לחברות הביטוח מספר פעמים על שינוי המוטבים, אך הוא לא קבע כי התובעת תקבל מחצית הכספים ואף לא רשם את שמה כמוטבת עיקרית. המנוח אף נימק בצוואתו וגם במכתב שהשאיר את הבחירה בנוגע לחלק שציווה לתובעת, ופרט כי במשך חייו המשותפים עם התובעת דאג למחסורה ולמשפחתה, הוציא כספים רבים וממן הוצאות משותפות של בני הזוג. לאור כל זאת – ההתנהלות של המנוח לאורך השנים ורישום המוטבים בפוליסות ביטוח החיים והדברים המפורשים שכתב – לא ניתן לייחס למנוח כוונה לשתף את התובעת בכספים אלה.

טענות התובעת בנוגע לשאלה האם כספי ביטוח החיים הם חלק מעיזבון המנוח אם לאו אינן רלוונטיות להכרעה. הרי, אם מדובר בזכויות שהן חלק מהעיזבון כטענת התובעת – יש לחלקן בהתאם לצוואה שהותיר המנוח ומכאן שהתובעת זכאית לקבל אך מה שהורה המנוח בצוואתו ולא מחצית; ואם מדובר בזכויות שאינן חלק מהעיזבון – יש לחלקן למוטבים שנרשמו אצל חברות הביטוח. כך או כך התוצאה זהה. אולם, הואיל והתובעת הרחיבה בעניין זה, ביהמ"ש מתייחס לסוגיה זו בקצרה ומבהיר כי על פי הוראת סעיף 147 לחוק הירושה, כספי ביטוח החיים אינם חלק מעיזבון המנוח. בהתאם להוראה זו, יש לחלק את הכספים למוטבים אשר נרשמו אצל חברות הביטוח. הזכות לקבל את הכספים לא הייתה שייכת למנוח והיא אינה חלק מעיזבון, אלא היא שייכת למוטבים שנרשמו אצל חברות הביטוח; העובדה שהמנוח הורה בצוואתו כיצד יחולקו כספי ביטוח החיים אינה מלמדת כי הוא ראה בכספים אלה כחלק מעיזבונו ואין בה כדי להתנות על הוראת סעיף 147 לחוק הירושה. הבחירה של מבוטח לציין בפוליסת הביטוח כי המוטבים הם הזוכים לפי צוואתו מוכרת בדין ואין בה כדי להפוך את כספי הביטוח לחלק מהעיזבון.

פסק דין

האם אלמנה זכאית לקבל – מכוח היחסים הרכושיים שלה ושל בעלה המנוח כבני זוג נשואים – מחצית כספי ביטוח חיים מסוג ריסק שהתקבלו בעקבות פטירתו? זוהי השאלה בה עוסק פסק דין זה.

א. רקע עובדתי ותיאור ההליך:

1. התובעת היא אלמנתו של ו' ד' ז"ל אשר הלך לעולמו ביום 00.00.2018 לאחר ששם קץ לחייו עת היה בן 55 שנים (להלן: **המנוח**). התובעת והמנוח הכירו זה את זה בחודש דצמבר 2003, כעבור זמן מה עברו להתגורר יחד וביום 00.00.2008 נישאו בנישואים אזרחיים בקפריסין.

2. בעת היכרותו את התובעת היה המנוח גרוש ואב לבת, היא הנתבעת 1, בתו היחידה (להלן: **הבת** או **בת המנוח**). גם לתובעת בת יחידה מקשר קודם, אשר אינה צד להליך שלפניי.
3. הנתבעת 2 היא אחות המנוח, הנתבעת 3 היא אמו, הנתבעת 4 היא גרושתו והנתבעים 5 ו-6 הם דודו ודודתו של המנוח.
4. התובעת והנתבעים נרשמו כמוטבים בפוליסות ביטוח חיים אותן רכש המנוח (להלן: **ביטוח החיים**). זאת בהתאם לעדכון שנשלח לחברות הביטוח בחודש יוני 2018 על פיו המוטבים בפוליסות ביטוח החיים הם בהתאם למפורט בצוואה שעשה המנוח ביום 00.00.2018 (להלן: **הצוואה**), אשר עיקריה כדלקמן:
- בת המנוח תקבל את כל העיזבון, לרבות זכויות מכוח ביטוחי חיים, למעט החלקים שציווה המנוח לאחרים. המנוח פרט בצוואה הוראות בנוגע לאופן ועיתוי חלוקת כספים לבתו תוך שהורה על מינוי אחותו כמנהלת עיזבון.
- התובעת תקבל מתוך ביטוח החיים סך של 100,000 ₪. אם מסיבה כלשהי יהיה ביטוח החיים בסכום כולל נמוך מכך, תקבל התובעת 2% מכספי ביטוח החיים.
- תכולת דירת המגורים תחולק בין התובעת, הבת והנתבעת 4 בחלקים שווים, למעט אוסף הספרים, התמונות והפריטים אותם ציווה המנוח לבתו ותמונה שציווה המנוח לחברו.
- הנתבעת 4 תקבל מתוך ביטוח החיים סך של 350,000 ₪. אם מסיבה כלשהי יהיה ביטוח החיים בסכום כולל נמוך מכך, תקבל הנתבעת 4 7% מכספי ביטוח החיים. המנוח נימק הוראה זו בצוואה בכך שהנתבעת 4 "גידלה לבדה את בתי למופת והערכתי על כך נתונה לה" (סעיף 8 לצוואה).
- עוד ציין המנוח בצוואה: "למען הסר ספק הנני מוצא לנכון להבהיר ל[נתובעת] אשתי ולבתה --- היקרות לי מאוד כי החלטתי לצוות ל[נתובעת] את הסכומים הנקובים לעיל והממלשלין להלן ול[בת התובעת] הנני מצווה את תכולת חדרה בביתי במלואה, מבחירה מלאה ובידיעה כי בחיי השקעתי את כל מרצי וכספי בהן והנני מבקש מהן להבין כי מלוא אהבתי נתונה להן" (סעיף 10 לצוואה).
- לנתבעת 2 ציווה המנוח סך של 350,000 ₪.
- לנתבעת 3 ציווה המנוח סך של 100,000 ₪.
- לכל אחד מהנתבעים 5 ו-6 ציווה המנוח סך של 100,000 ₪.

את הרכב שבבעלותו ציווה המנוח לתובעת, ואת האופנוע שבבעלותו ציווה לאחותו הנתבעת.
2.

5. בעניין פוליסות ביטוח החיים שרכש המנוח הוגשו לתיק מסמכים מהם נלמדים הנתונים הבאים:

אצל הפניקס חברה לביטוח בע"מ (מספר הפוליסה ----) – מועד התחלת הביטוח ביום 1.6.2004, סכום הביטוח 2,000,000 ₪, תקופת הביטוח 30 שנים היינו תום הביטוח ביום 1.6.2034. נרשם כי הביטוח הוא מסוג "ריסק", וכי מדובר ב"ביטוח למקרה מוות ללא מרכיב חיסכון. סכום הביטוח בחכנית זו ישולם למוטב בסכום חד פעמי, במקרה פטירת המבוטח שארע תוך תקופת הביטוח". עבור פוליסה זו שילם המנוח פרמיה בסך של כ- 1,400 ₪ לחודש.

אצל כלל חברה לביטוח בע"מ (פוליסה ---) – מועד התחלת הביטוח ביום 1.6.2004, סכום הביטוח 2,000,000 ₪, תקופת הביטוח 25 שנים היינו תום הביטוח ביום 1.6.2029. נרשם כי "סכום הביטוח ישולם במקרה מותו של המבוטח לפני תום תקופת הביטוח". המנוח שילם עבור פוליסה זו פרמיה בסך של כ- 230 ₪ לחודש. פוליסה נוספת בחברה זו (מספרה ---) התחלת הביטוח ביום 1.6.2017, סכום הביטוח 2,000,000 ₪, תקופת הביטוח 12 שנים היינו תום הביטוח ביום 1.6.2029. גם כאן נרשם כי "סכום הביטוח ישולם במקרה מותו של המבוטח לפני תום תקופת הביטוח", וכן כי מדובר ב"תכנית ביטוח למקרה מוות בלבד, שבה ישולם למוטבים סכום חד-פעמי, במקרה שפטירת המבוטח אירעה במהלך תקופת הביטוח". המנוח שילם עבור פוליסה זו פרמיה בסך של כ- 850 ₪ לחודש. יוער כי לא ברור מהמסמכים האם הפוליסה השנייה בכלל חברה לביטוח בע"מ היא המשכה של הפוליסה הראשונה בחברה זו ומחליפה אותה אם לאו, אולם כך או כך אין בשאלה זו כדי לשנות את תוצאת ההליך.

6. לאחר פטירת המנוח הגישה הנתבעת 2 בקשה למתן צו לקיום הצוואה והתובעת הגישה התנגדות (ת"ע 39558-03-19 [פורסם בנבו] ות"ע 39538-03-19). בפסק דין מיום 18.12.2020 נדחתה התנגדות התובעת והתקבלה הבקשה למתן צו לקיום הצוואה. התובעת הגישה לבית המשפט המחוזי ערעור על פסק הדין (עמ"ש 16194-02-21), ובתום דיון שהתקיים ביום 12.9.2022 קיבלה את המלצת בית המשפט לחזור בה מן הערעור, ובהתאם הערעור נדחה.

7. בינתיים, ביום 24.9.2020 הגישה התובעת את התביעה בעניינה ניתן פסק דין זה, בה עתרה למתן הסעדים הבאים: "לקבוע כי המנוח והתובעת היו מעוניינים ליצור שיתוף מלא ושווה בכל הנכסים והזכויות הרשומים כמפורט לעיל, ולפיכך, בין היתר, אין ברישומם של אלה על שמו של המנוח, כדי לשלול, בכל צורה שהיא, את זכותה של התובעת לקבל חלקה השווה בהם על פי כל דין, על פי חוק יחסי ממון, והדין הכללי ...". (סעיף 57 לכתב התביעה); "לקבוע כי כל הנכסים והזכויות מכל מין וסוג שהוא הרשומים בשלמותם ו/או בחלקן ע"ש המנוח, ובייחוד יחשבו כרכוש משותף השייך לבני הזוג בחלקים שווים" (סעיף 58 לכתב התביעה); "כפועל יוצא מכך, מבוקש

לקבוע כי התובעת הינה בעלים בחלקים שווים של מחצית הזכויות לרבות בקופות ביטוח החיים, ובאופנוע" (סעיף 59 לכתב התביעה).

8. מבין הנתבעים רק הנתבעות 1-2 הגישו כתב הגנה, בו טענו כי קביעה שמחצית כספי ביטוח החיים שייכים לתובעת אינה מתיישבת עם הדין ואף לא עם רצונו האחרון של המנוח. שאר הנתבעים בחרו שלא לקחת חלק פעיל בהליך תוך שהביעו עמדתם כי יש לדחות את התביעה בהתאם לטענות הנתבעות 1-2 (תצהירי הנתבעים 3-6 צורפו כנספח ג' לכתב ההגנה).

9. ביום 6.7.2021 התקיים קדם משפט בתביעה במעמד התובעת, הנתבעות 1-2 ובאי כוחן (זאת לאחר שמועד הדיון נדחה מספר פעמים לבקשת הצדדים). בתום הדיון ביקשה התובעת שהות בת 7 ימים על מנת להודיע אם היא עומדת על תביעתה וניתנה החלטה בהתאם. התובעת לא הגישה הודעה כלשהי במועד שנקצב לכך, וביום 15.8.2021 הגישו הנתבעות 1-2 בקשה לחיוב התובעת בהפקדת ערובה להבטחת הוצאותיהן בהליך. לאחר שבקשה זו התקבלה בהחלטת כבוד רשמת בית המשפט ולאחר שהתובעת הפקידה את הסכום בו חויבה, בהחלטה מיום 19.1.2022 התבקשו הצדדים להודיע בתוך 10 ימים כיצד הם חפצים בהמשך בירור ההליך, תוך התייחסות לשאלה האם ישנה מחלוקת עובדתית הרלבנטית להכרעה בתביעה.

10. ביום 30.1.2022 הודיעו הנתבעות 1-2 כי מבחינתן אין כל מחלוקת עובדתית הרלבנטית להכרעה בתביעה לאיזון זכויות בין התובעת למנוח, וכי על מנת לקדם את בירור התביעה ולהשלים את התמונה ביחס לרכושה של התובעת, מבוקש להורות לתובעת להגיש תצהיר רכוש.

ביום 24.3.2022 הוגשה הודעה מטעם התובעת (וזאת רק לאחר שהתביעה נרשמה למחיקה משום אי עמידה במועד שנקצב אף לאחר שהוארך לבקשת התובעת). התובעת ציינה כי לסברתה קיימת הן מחלוקת משפטית והן מחלוקת עובדתית "בייחוד בנוגע למהותו ומשמעותו וכוונת המנוח לעניין סוגיית רכישת פוליסת ביטוח החיים, לרבות השיתוף בפוליסה אשר שולמה במהלך חיי הנישואין". התובעת ציינה כי "המחלוקת העובדתית מצומצמת", אך ביקשה כי יינתן לה יומה בבית המשפט ויתאפשר לה להזמין עדים "בסוגיה זו".

11. בהתאם לעמדת התובעת, בהחלטה מיום 25.3.2022 נקבע דיון הוכחות בתביעה ונקצבו מועדים להגשת תצהירי עדות ראשית בצירוף כל הראיות. אולם, בעקבות בקשה שהגישה התובעת ביום 19.7.2022 לדחיית המועד להגשת תצהיר עדותה הראשית אשר התקבלה בהחלטה מיום 28.7.2022 חרף התנגדות הנתבעות 1-2, נדחה המועד שנקבע להוכחות.

ביום 7.8.2022 הגישה התובעת תצהיר עדות ראשית מטעמה.

ביום 24.10.2022 הוגשו תצהירי עדות ראשית מטעם הנתבעות 1-2.

12. לאחר כל הדברים האלה, ביום 11.5.2023 הגישו הצדדים בקשה מוסכמת לפיה הגיעו להסכמה דיונית כי ההכרעה בתביעה תיעשה באמצעות הגשת סיכומים וללא דיון הוכחות, ובהתאם לכך ניתנה החלטה בה בוטל הדיון ונקצבו מועדים להגשת סיכומים.

ב. טענות הצדדים:

13. לטענת התובעת:

א. כספי ביטוח החיים משותפים לתובעת ולמנוח ויש לאזנם בהתאם להוראת [סעיף 5\(א\)](#) [לחוק יחסי ממון](#), משום שהם נצברו אך ורק במהלך חיי הנישואין. בין התובעת לבין המנוח התקיים שיתוף כלכלי מלא, במהלך הנישואין תמכה התובעת במנוח וסייעה לו בכל וגם כשהחלה התדרדרות במצבו טיפלה בו וסעדה אותו ולשם כך ויתרה על רווחתה האישית. התובעת פעלה מתוך אמון מלא במנוח ולא ייחסה חשיבות לאופן רישום הזכויות השייכות למי מהם. בשנים האחרונות לחייו, לאחר שהמנוח הפסיד את הכספים שהיו לו, פרנסה התובעת את הבית תוך שמלוא הכנסתה הופקדה לחשבון משותף לה ולמנוח אשר ממנו שולמו תשלומי פרמיית ביטוח החיים.

ב. לחילופין, ככל שייקבע שהזכות לקבלת כספי ביטוח החיים אינה בת איזון, יש לקבוע כי לעניין כספי ביטוח החיים חלה דוקטרינת השיתוף הספציפי ועל כן מחצית הכספים שייכת לתובעת. מעבר לעובדה שהמנוח ראה בכספי ביטוח החיים חלק בלתי נפרד מעיזבונו, מדובר ברכוש היחיד שהוא הותיר אחריו.

ג. [בסעיף 148 לחוק הירושה](#) נקבע כי אין בחוק הירושה כדי לפגוע ביחסי ממון בין בני זוג או בזכויות הנובעות בקשר האישות, ומכאן שהמחוקק העניק בכורה לעריכת איזון משאבים טרם כניסת דיני הירושה וחלוקה על פיהם.

ד. כספי ביטוח החיים הם חלק מעיזבונו המנוח ואינם כספים מלבר העיזבונו. המנוח ראה בכספי ביטוח החיים את עיזבונו וחלק מהכספים שנצברו במהלך הנישואין ואשר ישולמו לזוכים לפי הצוואה. שעה שבצוואת המנוח יש התייחסות מפורשת לכספי ביטוח החיים, נהיר כי המנוח ביקש לכלול כספים אלה כחלק מהעיזבונו. בכך התנה המנוח בהתאם לסיפא של [סעיף 147 לחוק הירושה](#), על הכלל הקבוע בסעיף זה לפיו הכספים אינם חלק מהעיזבונו.

ה. דיני הירושה אינם עורכים הבחנה בין פוליסות ביטוח מסוג "ריסק" לבין פוליסות ביטוח מסוג "חיסכון".

ו. הרציונל העומד בבסיס פוליסת ביטוח חיים זהה לרציונל העומד בבסיס תשלום פנסיית שארים, והוא סוציאלי. על בית המשפט לנקוט בכל האמצעים העומדים לרשותו על מנת להגיע לתוצאה צודקת, הגונה וראויה. התובעת, אלמנת המנוח, סעדה אותו וטיפלה בו, הודרה מצוואתו בנימוק על פיו המנוח תמך ומימן אותה ואת בתה במהלך חייו, תוך התעלמות מתרומתה המכרעת שאפשרה את קיומן של אותן פוליסות ביטוח.

14. לטענת הנתבעים:

א. בעוד רכיב החיסכון בביטוח מהווה רכוש של המבוטח אשר נצבר במהלך חייו והמבוטח יכול ליהנות ממנו עוד בחייו, הרי שרכיב הסיכון משתכלל רק עם פטירת המבוטח ועל כן לא מהווה נכס של המבוטח אלא זכות השמורה למוטבים. לפיכך, כספי ביטוח החיים אשר כולל רק רכיב סיכון וללא רכיב חיסכון, אינם נכס שנצבר במהלך חיי הנישואין ואינם ברי איזון לפי [חוק יחסי ממון](#).

ב. הואיל והזכות לקבל את כספי הביטוח לא הייתה שייכת למנוח, לא יכול להיות שהייתה לצדדים כוונת שיתוף ספציפי ביחס לכספים אלה. כמו כן, אין ממש בטענת התובעת לפיה המנוח התכוון ליצור עמה שיתוף בכספי הביטוח, שהרי בצוואה הוא הבהיר היטב את רצונו ואת דרך חלוקת נכסיו, והוא אף תמך זאת במכתב נלווה לצוואה ובמכתב פרידה שכתב טרם מותו. המנוח שינה לאורך השנים את המוטבים בפוליסות ביטוח החיים והתובעת אף פעם לא הייתה המוטבת העיקרית.

ג. פוליסות ביטוח החיים הוקמו לפני נישואי התובעת והמנוח ומכאן ברור שלא מדובר בכספים שנועדו להבטיח את עתידן של התובעת וביתה כפי שטוענת התובעת ואף לא נועדו לשמש להגנה והבטחת התא המשפחתי.

ד. אף שבכתב התביעה עתרה התובעת כי בית המשפט יורה על איזון משאבים של מלוא זכויות הצדדים, בסיכומיה צמצמה את עתירתה אך ורק לאיזון הזכות שהותיר אחריו המנוח בפוליסות ביטוח החיים. משפטית ומהותית, אילו היה נערך איזון משאבים, היחידה שהייתה צריכה לשלם כתוצאה מכך היא התובעת שכן הרכוש שנצבר לטובתה במהלך נישואיה עם המנוח כולל דירות וכספים שהמנוח רשם על שמה.

ה. אין לקבל את טענת התובעת לפיה כספי פרמיית הביטוח שולמו מכספי הכנסתה. טענה זו מוכחשת על ידי הנתבעים, התובעת וויתרה על דיון הוכחות ולא צרפה כל מסמך לגיבוי טענותיה. מכאן שהתובעת לא הוכיחה טענה זו.

ו. בפועל, כל הכספים שהיו בביטוח החיים, מלבד סך של 200,000 ₪, כבר שוחררו וחולקו בין המוטבים על פי הוראות המנוח בצוואה.

ג. דיון הכרעה:

15. אין מחלוקת בין הצדדים כי פוליסות ביטוח החיים שרכש המנוח הן מסוג "ריסק" (סיכון) בלבד, ואינן כוללות רכיב חיסכון. הדברים אף עולים מהמסמכים שהוגשו לתיק.

השאלה העומדת להכרעה היא, האם יחסייהם הרכושיים של התובעת ושל המנוח כבני זוג נשואים, מצמיחים לתובעת זכות לקבל מחצית כספי ביטוח החיים, הכולל כאמור רכיב ריסק בלבד, בטרם חלוקתם למוטבים שנרשמו בפוליסות הביטוח.

16. הואיל והתובעת והמנוח נישאו זל"ז בשנת 2008 והם לא עשו הסכם ממון, הם נחשבים כמסכימים להסדר איזון המשאבים הקבוע [בפרק השני של חוק יחסי ממון בין בני זוג](#), תשל"ג-1973 (לעיל ולהלן: [חוק יחסי ממון](#)).

על פי הסדר איזון המשאבים, עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג, זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, כאשר יורשיו של בן הזוג שנפטר יבואו במקומו, וזאת למעט – (1) נכסים שהיו לבני הזוג ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין; (2) גימלה המשתלמת לאחד מבני הזוג על-ידי המוסד לביטוח לאומי, או גימלה או פיצוי שנפסקו או המגיעים על פי חיקוק לאחד מבני-הזוג בשל נזק גוף, או מוות; (3) נכסים שבני הזוג הסכימו בכתב ששוויים לא יאוזן ביניהם ([סעיף 5\(א\)](#) ו- [5\(ב\) לחוק יחסי ממון](#)). החוק קובע מפורשות כי המונח "כלל נכסי בני הזוג" כולל גם זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכוניות ([סעיף 5\(ג\) לחוק יחסי ממון](#)).

לצורך ביצוע איזון המשאבים, יש לשום את נכסי כל אחד מבני הזוג, פרט לנכסים שאין לאזן שווים; ומשווי הנכסים האמורים של כל בן-זוג יש לנכות את סכום החובות המגיעים ממנו, למעט חובות בקשר לנכסים שאין לאזן שווים ([סעיף 6\(א\) לחוק יחסי ממון](#)). מקום בו שווים של נכסי בן הזוג האחד עולה על שווים של נכסי השני, חייב האחד לתת לשני את מחצית ההפרש, אם בעין ואם בכסף או בשווה כסף ([סעיף 6\(ב\) לחוק יחסי ממון](#)).

17. יש להעיר בהקשר זה כי אמנם בכתב התביעה ביקשה התובעת כי בית המשפט יורה על "... איזון משאבים של מלוא זכויות הצדדים ..." ([סעיף 38 לכתב התביעה](#)). ברם בסיכומיה מיקדה עתירתה וטענותיה בסוגיית ביטוח החיים בלבד, ולא שבה על עתירתה כי ייערך איזון משאבים כולל. ממילא, מעת שהתובעת לא פרטה במסגרת הליך זה אילו זכויות נצברו לטובתה ועל שמה במהלך נישואיה למנוח, לא ניתן לדון ולהכריע בעתירה לאיזון משאבים.

אמנם, ככלל, איזון משאבים יש לבצע בכלל נכסי בני הזוג ואין לדון בכל אחד מנכסי בני הזוג בנפרד. אך במקרה זה גם הנתבעות 1-2 ביקשו בסיכומיהן כי בית המשפט לא ידון במסגרת הליך זה בנכסי התובעת אשר נצברו במהלך חייה המשותפים עם המנוח, תוך שהן שומרות על טענותיהן בעניין זה ויחליטו בנפרד אם להגיש תביעה מתאימה לצורך איזון נכסיה, והעלו טענות באשר לדין כספי ביטוח החיים. השאלה, אם כן, מתמקדת אך ורק בכספי ביטוח החיים.

18. על מנת להשיב לשאלה האם כספי ביטוח החיים הם נכס בר איזון אם לאו, יש לבחון תחילה את מהותה של הזכות לקבלת כספי ביטוח החיים ומיהו בעל הזכות.

חוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981 (להלן: חוק חוזה הביטוח) מכיר הן באפשרות כי המוטב בחוזה ביטוח יהיה המבוטח והן באפשרות כי המוטב יהיה אחר שאינו המבוטח (לסעיפי החוק העוסקים בביטוח חיים והמכירים בשתי אפשרויות אלה ראו למשל 44(ג), 45(ב), 45(ג), 46(ה) ו-51). סעיף 12(א) לחוק חוזה הביטוח מורה כי "נקבע מוטב שאינו המבוטח, תהיה הזכות לתגמולי הביטוח למוטב...".

כלומר, הזכות לקבלת כספי ביטוח החיים שייכת למוטבים שנרשמו בפוליסות הביטוח, ולא למבוטח שהוא במקרה שלפניי המנוח אשר אינו רשום בין המוטבים. הואיל והזכות לקבל את כספי ביטוח החיים אינה שייכת למנוח, אלא למוטבים, היא אינה באה בגדר "כלל נכסי בני הזוג" ומכאן שאין להביאה בגדר איזון משאבים.

19. התובעת מפנה לכך שכספי ביטוח חיים שרכש אחד מבני הזוג אינם מנויים בסעיף 5(א) לחוק יחסי ממון כנכס שאין לאזן את שוויו. לטענתה, מכאן נלמד שמדובר בכספים שיש לכלול באיזון המשאבים. אולם, הואיל וכספי ביטוח החיים אינם כלולים ב"כלל נכסי בני הזוג", מלכתחילה הם אינם נחשבים כנכס בר איזון ואין צורך בהוראה בחוק המחריגה אותם מאיזון המשאבים.

20. עוד מפנה התובעת לכך שחוק יחסי ממון הכיר במפורש בהיות "זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכוניות" זכויות שיש להביא בחשבון באיזון המשאבים (סעיף 5(ג) לחוק יחסי ממון). התובעת מצביעה על כך שלא מדובר ברשימה סגורה. בכך צודקת התובעת, אך איני מקבלת את המסקנה שמבקשת התובעת ללמוד מהוראה זו. יש להבחין בין השאלה מתי קמה הזכות לקבל את הכספים לבין השאלה למי שייכת הזכות לקבל את הכספים. כאשר מדובר בזכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה וכו', הרי שהזכות העקרונית לקבל את הכספים שייכת לבן הזוג שלטובתו נצברו הזכויות, ובכך שהזכות טרם גמלה במועד איזון המשאבים אין כדי להוציאה מגדר איזון המשאבים. מדובר בזכות קיימת של בן הזוג שמועד גמילתה עתידי. ברם, כאשר מדובר בזכות לקבל כספי פוליסת ביטוח חיים מסוג ריסק, הזכות היא של המוטבים ולא של בן הזוג שנפטר.

21. התובעת מבקשת לערוך הקבלה בין זכות לקבל קצבת שארים בפנסיה תקציבית לבין הזכות לקבל כספי ביטוח חיים. לטענתה, פנסיית שארים היא ביטוח סיכון מפני מקרה מוות פתאומי, אשר בדומה לפוליסת ביטוח החיים משולמת בגינה פרמיה חודשית והיא אינה בנויה על כספי חיסכון, ואין חולק כי מדובר בזכות בת איזון. בהקשר זה הפנתה התובעת לדו"ח הוועדה לחלוקת חסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו אשר החלק ממנו הרלבנטי לשיטתה צורף לסיכומיה. אולם, עיון בחלק הדו"ח אשר צורף לסיכומי התובעת מעלה כי אין בו כדי לתמוך בטענתה. בחלק זה של הדו"ח נדונה קצבת שארים של פנסיונר בהסדר פנסיה תקציבית או בקרן פנסיה וותיקה, תוך עמידה על המורכבות הייחודית של קצבה זו ועל ההבדל בינה לבין הקצבאות האחרות בהקשר לשאלת זכויות בני זוג פרודים. נכתב כי המורכבות נובעת מכך ש"בעוד זכותם של בני זוג פרודים למחצית קצבת הפרישה שנצברה מהלך הנישואין נשענת על רציונאל קנייני או מעיין קנייני מכוח השותפות בין בני הזוג, בשל תרומתם לעבודת החוסך אשר זיכתה אותו בפנסיה, זכותם של שארים לפנסיה נשענת בעיקר על רציונאל סוציאלי וביטוחי. הרציונאל הסוציאלי אינו מבוסס על זכותו של השאר בחיסכון הפנסיוני, אלא בדאגה הסוציאלית למי שהיה תלוי בעובד בעת פטירתו, כלומר, הילדים ובני הזוג בעת הפטירה. לכן, לא ניתן לראות בבן הזוג לשעבר, שאינו תלוי במי שהוא נפרד ממנו שאר". אף על פי כן, סברה הועדה כי לבן הזוג לשעבר יש זכות בקצבת השארים של פנסיונר, וזאת מן הטעמים הבאים: קצבת שארים בפניה תקציבית אמנם בנויה על רציונל סוציאלי וביטוחי, ואמנם אין התאמה בין הפרשת החוסך לבין זכות השארים בפנסיה, ואולם מדובר בטובת הנאה אשר ניתנה לפנסיונר כחלק מתנאי שכרו של עובד בתמורה לעבודתו. הרציונל המרכזי להסדרי השיתוף הזוגי במשפט הישראלי נשען על התפיסה כי בן הזוג לשעבר של החוסך תרם באמצעות המאמץ המשותף שלו למשפחה לעבודת החוסך, ולכן הוא צריך להיות שותף בכל טובת הנאה שמפיק החוסך מעבודתו. עוד על פי החלק שהביאה התובעת מתוך הדו"ח, גם מנקודת מבט סוציאלית אין סיבה להעדיף את צרכיו של בן הזוג הנוכחי של החוסך לעומת בן הזוג לשעבר, שכן במקרים רבים נוצרה אצל בן הזוג לשעבר תלות כלכלית בחוסך.

22. טעמים אלה, המובילים למסקנה כי יש לראות בבן הזוג של החוסך זכאי לחלק מקצבת השארים בפנסיה תקציבית, אינם מתקיימים בנוגע לכספי ביטוח חיים מסוג ריסק. להבדיל מקצבת שארים בפנסיה תקציבית, הזכות לקבל כספי ביטוח חיים אינה חלק מתנאי העבודה של בן הזוג שנפטר. לפיכך, הרציונל על פיו יש לראות בכספים כמשותפים משום שנצברו תודות לעבודת בן הזוג שנפטר במהלך החיים המשותפים אינו מתקיים כאן. לא מדובר בכספים שנחסכו במהלך הנישואין כתוצאה ממאמץ משותף, שהרי מדובר בפוליסת ביטוח הכוללת רכיב ריסק בלבד; ואף לא מדובר בכספים המתקבלים כחלק מתנאי העבודה של בן הזוג בתקופת הנישואין.

23. גם טעמים סוציאליים אינם מובילים למסקנה שיש לראות בבן הזוג של הנפטר בהכרח בעל זכות לקבל מחצית מכספי ביטוח החיים. מבוסס בפוליסת ביטוח חיים רשאי לקבוע את זהות

המוטבים ואינו מחויב לקבוע כי המוטבים יהיו בן זוגו או ילדיו דווקא (ראו למשל [סעיף 44\(ב\)](#) [לחוק חוזה הביטוח](#)). התובעת לא טענה כי נוצרה אצלה תלות כלכלית במנוח. להיפך, לטענתה בשנים האחרונות לחיי המנוח היא זו אשר מימנה את התא המשפחתי. אף מבחינה רעיונית לא ניתן לומר כי נוצרה אצל התובעת הסתמכות על כספי ביטוח החיים, שכן על פי הפוליסה, הזכות לקבל את הכספים תלויה בפטירת המנוח בתוך תקופת הביטוח (כאמור, לפי פוליסה אחת תקופת הביטוח היא עד ליום 1.6.2034 ולפי פוליסה שנייה תקופת הביטוח היא עד ליום 1.6.2029). אילו היה המנוח הולך לעולמו לאחר תום תקופת הביטוח, אף אחד לא היה זכאי לקבל את כספי ביטוח החיים.

24. אמנם אין מחלוקת כי [חלק](#) מפרמיית ביטוח החיים שולמה במהלך תקופת נישואי התובעת והמנוח. אך עובדה זו אינה הופכת את הזכות לקבלת כספי הביטוח, שהוא כאמור ביטוח מסוג ריסק, לנכס בר איזון. ככלל, אין מניעה כי בן זוג יוציא במהלך הנישואין מכספו עבור רכישות כאלה ואחרות. בעניין זה ראו גם [סעיף 4 לחוק יחסי ממון](#) הקובע כי אין בעצם הנישואין כדי לפגוע בקניינם של בני הזוג, להקנות לאחד מהם זכויות בנכסי השני או להטיל עליו אחריות לחובות השני. התובעת לא טענה כי יש לה זכות בכספים שהוצאו לתשלום הפרמיה בתקופת הנישואין, ולא העלתה טענות באשר לאופן עריכת איזון המשאבים לפי [סעיף 8 לחוק יחסי ממון](#) המעניק לבית המשפט סמכויות מיוחדות. ממילא הואיל והתובעת לא פרטה אילו זכויות נצברו לטובתה בתקופת הנישואין, אין כל אפשרות לערוך איזון משאבים כולל בנכסי בני הזוג, ומשכך אף אילו התובעת הייתה מבקשת זאת לא ניתן היה להפעיל את הסמכויות שהוענקו לבית המשפט [בסעיף 8 לחוק יחסי ממון](#).

25. טענת התובעת כי בשנות חייו האחרונות של המנוח היא היחידה שמימנה את משק הבית המשותף שלה ושל המנוח ולמעשה בתקופה זו כספי הפרמיה שולמו משכר עבודתה, היא טענה עובדתית אותה הנתבעים מכחישים ואשר לא הוכחה בכל דרך. התובעת לא צרפה כל מסמך לתמיכה בטענה זו, ולא צרפה תצהיר מטעם אדם כלשהו מלבד תצהיר עדותה הראשית שלה. ממילא כאמור התובעת חזרה בה מבקשתה כי יתקיים דיון הוכחות ומכאן שהסכימה כי ההכרעה בהליך מבוססת על הכרעה במחלוקת משפטית ולא על טענות עובדתיות. יוזכר, כי לאחר דיון קדם המשפט התבקשו הצדדים לטעון אם ההכרעה בהליך מבוססת על הכרעה במחלוקת משפטית. בתחילה טענה התובעת כי קיימת מחלוקת עובדתית "בייחוד בנוגע למהותו ומשמעותו וכוונת המנוח לעניין סוגיית רכישת פוליסת ביטוח החיים, לרבות השיתוף בפוליסה אשר שולמה במהלך חיי הנישואין", וביקשה כי יתאפשר לה להזמין עדים "בסוגיה זו". אך בהמשך הודיעו הצדדים כי הגיעו להסכמה דיונית לפיה ההכרעה בתביעה תיעשה באמצעות הגשת סיכומים וללא דיון הוכחות. כך או כך, אף אם הייתה התובעת מוכיחה כי חלק מהפרמיה שולמה בזכות עבודתה, לא היה בכך כדי להביא למסקנה כי הכספים שהתקבלו מביטוח החיים הם נכס בר איזון, וראו בעניין זה ההנמקה בפסקה הקודמת.

26. התובעת מבקשת להתבסס על כך שעל פי [חוק יחסי ממון](#) איזון משאבים יכול להיערך גם במקרה של מוות של אחד מבני הזוג. ברם גם בהקשר זה השאלה אינה מתי ייערך איזון המשאבים, אלא מה יבוא בגדרו. כאמור, איזון משאבים בהחלט יכול להיערך בעקבות פטירת אחד מבני הזוג ובמקרה כזה יבואו יורשיו במקומו. אך מכאן לא ניתן ללמוד כי זכות לקבל כספים כתוצאה מפטירת בן הזוג בהתאם לביטוח חיים מסוג ריסק היא זכות בת איזון.
27. בסיכומיה טענה התובעת כי גם קודם לחקיקת [חוק יחסי ממון](#) ראה הדין בפוליסות ביטוח חיים נכס משותף לבני זוג. אולם איני סבורה כי הפסיקה אליה הפנתה התובעת יכולה לבסס מסקנה לפיה היא בעלת מחצית הכספים שהתקבלו לאחר פטירת המנוח בהתאם לפוליסות ביטוח החיים מסוג ריסק שרכש. ראשית, הפסיקה עסקה בבני זוג עליהם לא חל ההסדר הקבוע ב[חוק יחסי ממון](#) אלא הלכת השיתוף. שנית, בע"א [724/83 בר נתן נ' בר נתן](#), פ"ד לט(3) 551 (1985), אליו הפנתה התובעת, בהקשר לביטוח החיים צוין בפסק דינו של בית המשפט העליון אך כי בית המשפט המחוזי הבחין "בין שני סוגי פוליסות: פוליסות מנהלים ופוליסות ביטוח חיים", וכי לגבי הסוג השני נקבע "כי יש לראות את הפוליסות כנכס מנכסי המאמץ המשותף, כשהמדובר הוא בשנים שבהן נצבר הכסף עד ליום הפירוד" (עמוד 559 לפסק הדין). אך לא צוין באיזה סוג של פוליסת ביטוח חיים מדובר והאם היא כוללת גם רכיב של חיסכון או רכיב של ריסק בלבד כמו במקרה שלפניי.
28. לחילופין טענה התובעת, כי ככל שייקבע שהכספים שהתקבלו מביטוח החיים אינם נכללים באיזון המשאבים, יש לקבוע כי "בפוליסות אלה חל שיתוף ספציפי, כאשר על פני הדברים די בעובדה כי עסקינן בפוליסות שנרכשו ושולמו במהלך החיים המשותפים ומכספים משותפים, כדי להורות כן, כאשר משנה תוקף מקבלים הדברים, הן נוכח הרציונל העומד בבסיס רכישת פוליסות ביטוח החיים, והוא הגנה והבטחת התא המשפחתי, והן נוכח העובדה כי הזכויות שבפוליסות הביטוח שבנדון הינן הנכס העיקרי שקיים לחלוקה" (סעיף 39 לכתב התביעה).
29. ההלכה המכונה "הלכת השיתוף הספציפי" התפתחה בפסיקה בנוגע לנכסים אשר אינם חלק ממסת הנכסים ברי האיזון לפי [חוק יחסי ממון](#). על פי הלכה זו, אין להוציא מכלל אפשרות יצירת שיתוף בנכס חיצוני מסוים מכוח הדין האזרחי הכללי – דיני החוזים, דיני הקניין, דיני הנאמנות, דיני השליחות, דיני עשיית עושר, עקרון תום הלב ועוד. לשם הקניית זכות לבן זוג בנכס חיצוני, לא די בעצם חיי נישואים גם אם מדובר בנישואים ממושכים, אלא יש להוכיח נסיבות עובדתיות שמהן ניתן להסיק – מכוח הדין הכללי – הקניית זכויות בנכס [ע"א 8672/00 אבו-רומי נ' אבו-רומי](#), פ"ד נו(6) 175 (2002)). השאלה אם הוכחה כוונת שיתוף בנכס חיצוני היא שאלה עובדתית, אשר "יסודה בשיקולי הגינות בהם הכף נוטה, במכלול ההשקעות בנכס, בהתנהגות הצדדים הכרוכה בו, לעבר השיתוף" (דברי כבי השופט א' רובינשטיין בע"מ [10734/06 פלוני נ' פלונית](#) [פורסם בנבו] (14.3.2007); ראו גם בע"מ [2948/07 פלונית נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (18.4.2007); בע"מ [4545/09 פלוני נ' פלונית](#) [פורסם בנבו] (7.1.2010)). על הטוען לשיתוף להוכיח קיומו של "דבר מה נוסף" המלמד על כוונת

שיתוף בנכס הספציפי. אותו "דבר מה נוסף" יכול שיהיה השקעה משמעותית בנכס המלמדת על עירוב נכסים כללי, ויכול שיהיה הבטחות ומצגים אקטיביים שעשויים להביא להסתמכות. נטל ההוכחה מוטל, מטבע הדברים, על בן הזוג שאינו רשום כבעלים של הנכס, שהינו "המוציא מחברו" (בע"מ 1398/11 אלמונית נ' אלמוני [פורסם בנבו] (26.12.2012)). בן זוג הטוען לשיתוף בנכס חיצוני, "עליו להביא ראיות מספקות המלמדות על גמירות דעת של הצדדים לשיתוף כאמור. שאלה זו היא שאלה עובדתית, תלויה נסיבות, ובמסגרתה ניתן להביא ראיות שונות אשר יגבשו "דבר מה נוסף", זולת יחסיהם הארוכים של הצדדים, אשר ילמד על כוונתם ביחס לנכס שלגביו נטען השיתוף" (דברי כב' השופט נ' סולברג בבג"ץ 287/16 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים [פורסם בנבו] (27.3.2016)). עוד ראו לסקירת ההלכה: בג"ץ 8537/18 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים [פורסם בנבו] (24.6.2021).

הלכת השיתוף הספציפי נועדה לתת מענה לזוגות נשואים אשר כפופים להוראות [חוק יחסי ממון](#) בשל היעדר אפשרות להחיל בעניינם את חזקת השיתוף ביחס ל"נכסים חיצוניים" (בע"מ 1270/23 פלונית נ' פלוני [פורסם בנבו] (6.9.2023)).

הואיל והזכות לקבל את כספי ביטוח החיים אינה שייכת לבן הזוג המנוח אלא למוטבים, הרי שהזכות אינה "נכס חיצוני" שאינו בר איזון ואשר שייך למנוח, ומשכך הלכת השיתוף הספציפי אינה רלבנטית. לא ניתן לקבוע בנוגע לזכות שאינה שייכת לאף אחד מבני הזוג כי היא משותפת לשניהם מכוח הדין הכללי.

30. מעבר לאמור, אף אם ניתן היה באופן תיאורטי לבחון את הטענה כי הזכות לקבלת את כספי ביטוח החיים משותפת לתובעת ולמנוח מכוח הלכת השיתוף הספציפי, הרי שמדובר בטענה עובדתית הטעונה הוכחה, אך התובעת כאמור ויתרה על האפשרות לבסס את תביעתה על טענות עובדתיות. לא זו אף זו, קשה מאוד להלום טענה כי המנוח התכוון לשתף את התובעת בכספי ביטוח החיים, שעה שהוא עצמו הורה כיצד יחולקו כספים אלה, פירט מיהם המוטבים ומהו הסכום שיקבל כל אחד מהם, קבע כי התובעת תקבל 100,000 ₪ מתוך כספי הביטוח ולא מחציתם וכי את יתרת הכספים לאחר חלוקת הסכומים שפורטו תקבל ביתו. על פי המסמכים שצרפו הנתבעות 1-2 לכתב ההגנה, לאורך השנים הורה המנוח לחברות הביטוח מספר פעמים על שינוי המוטבים, אך הוא לא קבע כי התובעת תקבל מחצית הכספים ואף לא רשם את שמה כמוטבת עיקרית. המנוח אף נימק בצוואתו את הבחירה בנוגע לחלק שציווה לתובעת, וציין: "למען הסר ספק הוני מוצא לנכון להבהיר [לתובעת] אשתי ול[בתה של התובעת]... היקרות לי מאוד כי החלטתי לצוות [לתובעת] את הסכומים הנקובים לעיל והמטלטלין להלן ול[בת התובעת] הוני מצווה את תכולת חדרה בביתי במלואה, מבחירה מלאה ובידיעה כי בחיי השקעתי את כל מרצי וכספי בהן והוני מבקש מהן להבין כי מלוא אהבתי נתונה להן" (סעיף 10 לצוואה). מעבר לכך, המנוח הותיר אחריו גם מכתב מיום 00.00.2018 בו הסביר את מניעיו וטעמיו ופרט כי במשך חייו המשותפים עם התובעת דאג למחסורה ולמשפחתה, הוציא

כספים רבים כדי להביא את בתה לישראל, נתן לה כסף לרכישת בית ב---, רכש למשפחתה מוצרים שונים והעניק לה כספים וממן הוצאות משותפות של בני הזוג (ראו סעיף 8 לפסק הדין מיום 18.12.2020 בהליך ההתנגדות לצוואה). לאור כל זאת – ההתנהלות של המנוח לאורך השנים ורישום המוטבים בפוליסות ביטוח החיים והדברים המפורשים שכתב – לא ניתן ליחס למנוח כוונה לשתף את התובעת בכספים אלה.

31. התובעת טענה כי דיני הירושה אינם עורכים הבחנה בין ביטוח חיים הכולל רכיב ריסק בלבד לבין ביטוח חיים הכולל רכיב חיסכון בלבד או הכולל עירוב של השניים. אך הדיון בפסק דין זה אינו נערך בזירת דיני הירושה אלא עוסק ביחסים הרכושיים בין בני זוג מכוח נישואיהם או חייהם הזוגיים. הרי, טענת התובעת בהליך זה, היא כי היא זכאית לקבל מחצית מכספי ביטוח החיים מכוח יחסיה הרכושיים עם המנוח כבת זוגו. כמבואר לעיל, בהקשר זה קיים היגיון רב בעריכת הבחנה בין פוליסות ביטוח הכוללות רכיב ריסק בלבד לבין פוליסות ביטוח הכוללות גם רכיב של חיסכון. שהרי, הרציונלים העיקריים עליהם מבוסס הדין הקובע שיתוף רכושי אינם מתקיימים בנוגע לכספים המתקבלים בהתאם לפוליסת ביטוח חיים הכוללת רכיב ריסק בלבד. הן שיקולי הסתמכות, הן שיקולי המאמץ המשותף והן שיקולים סוציאליים – כולם מובילים למסקנה שלא מדובר בזכות בת איזון, וזאת מעבר לכך שכאמור לא מדובר בזכות השייכת למנוח. פסקי הדין אליהם הפנתה התובעת בעניין זה עסקו בשאלה האם הכספים הם חלק מהעזבון אם לאו, ולא בשאלת היחסים הרכושיים בין בני זוג.

32. התובעת הרחיבה בטענותיה בנוגע לשאלה האם כספי ביטוח החיים הם חלק מעזבון המנוח אם לאו. לא מצאתי כי קיימת במקרה שלפניי רלבנטיות מעשית לשאלה זו. הרי, אם מדובר בזכויות שהן חלק מהעזבון כטענת התובעת – יש לחלקן בהתאם לצוואה שהותיר המנוח ומכאן שהתובעת זכאית לקבל אך מה שהורה המנוח בצוואתו ולא מחצית; ואם מדובר בזכויות שאינן חלק מהעזבון – יש לחלקן למוטבים שנרשמו אצל חברות הביטוח. כך או כך התוצאה זהה. אולם, הואיל והתובעת הרחיבה כאמור בעניין זה, אתייחס לסוגיה זו בקצרה.

33. **סעיף 147 לחוק הירושה**, תשכ"ה-1965 (לעיל ולהלן: **חוק הירושה**), קובע כדלקמן: "**סכומים שיש לשלם עקב מותו של אדם על פי חוזה ביטוח, על פי חברות בקופת קיצבה או בקופת תגמולים או על פי עילה דומה, אינם בכלל העזבון, וזאת אם הותנה שהם מגיעים לעזבון**".

ברע"א 8622/13 המוסד לביטוח לאומי נ' שחר [פורסם בבנו] (7.9.2016), עמד כבוד השופט נ' הנדל על העיקרון שבבסיס הוראת **סעיף 147 לחוק הירושה**: "זכויות מלבר העזבון מקורן בחוזה לטובת צד שלישי, שקובע תנאי. היה וימות פלוני, אלמוני יהא המוטב. במובן זה אירוע המוות הוא התקיימות התנאי שגורם ליישום החוזה לטובת צד ג'. להבדיל, עזבון הוא בגדר יצור משפטי שמוכר כאישיות משפטית בפני עצמה. לתהליך חלוקת העזבון כללים ודינים משלו. צוואה או ירושה על פי דין אינם בגדר חוזה. ככלל, המשפט אינו מכיר בחוזה על תנאי שמהותו – מותו של אדם. שאלה היא מדוע המשפט מוכן לעיתים להכיר

בחוזה כזה. התשובה נעוצה בקידומה של מדיניות משפטית ביחס לסוגים מסוימים של חוזים כגון חוזה ביטוח או קופת גמל. הרצון הוא לעודד או לאפשר התנהגות מסוימת בדרך של הכרעה ישירה או בלתי מותנית להעברת כספים לאחר המוות. יהיו אשר יהיו הטעמים לדבר, עיזבון לחוד וזכויות מלבר העיזבון לחוד. ובלשון אחר – סעיף 147 [לחוק הירושה](#) מבטא את חופש הדיספוזיציה שמעניק המחוקק למוריש ... זכות המוטבים בהסדרים אלה היא זכות "משוריית", שכפופה אך לשינויים של המיטיב עצמו, ושגוברת על זכותם של נושי העיזבון. גישה זו מבטאת, למעשה, העדפת מה של "תפיסה חוזית" על פני "תפיסה ירושתית". על פי הראשונה יש להעניק עדיפות לחופש החוזים וליכולתו של אדם לעשות בנכסיו כרצונו באמצעות מערכת של הסדרים חוזיים אוטונומיים, הראויים למסגרת עיונית משל עצמם תוך החרגתם מתחולת דיני הירושה ...".

בפסק הדין התייחסות גם למעמד ביטוח חיים מסוג ריסק ככנס לבר-עיזבון, תוך הפנייה להצעת חוק דיני ממונות, תשע"א-2011 (ה"ח ממסלה 595, 1048), בה הוצע כי במקום הוראת [סעיף 147 לחוק הירושה](#), יבוא סעיף 816 אשר לשונו: "(ב) כספים שיש לשלמם עקב פטירתו של אדם, כמפורט להלן, לא ייכללו בעיזבונו של אותו אדם: כספים שיש לשלמם על פי חוזה ביטוח חיים, שאינם בשל מרכיב החיסכון שבפוליסה, לרבות כספים שיש לשלמם מקופת גמל שמקורם בחוזה ביטוח חיים שנערכה בעבור עמיתי הקופה...".

34. עמד על כך גם כבוד השופט נ' שילה בפש"ר (ת"א) [27225-06-15](#) עו"ד דן הלפרט – המנהל המיוחד נ' מזרחי רפאל [פורסם בנבו] (24.1.2018): "כספי ביטוח חיים מסוג "ריסק", הם כספים שהזכות לקבלתם נולדה רק עם פטירתו של המבוטח. אין הם משקפים זכות של המוריש עצמו. ביטוח החיים, הוא "המוחרג הקלאסי" מהעיזבון והוא נכס לבר עיזבון".

35. לסיכום, על פי הוראת [סעיף 147 לחוק הירושה](#), כספי ביטוח החיים אינם חלק מעיזבון המנוח. בהתאם להוראה זו, יש לחלק את הכספים למוטבים אשר נרשמו אצל חברות הביטוח. הזכות לקבל את הכספים לא הייתה שייכת למנוח והיא אינה חלק מעיזבונו, אלא היא שייכת למוטבים שנרשמו אצל חברות הביטוח (ראו גם: [חדל"פ \(חיפה\) 7003-07-21 עזבון המנוח נדב פורט ז"ל נ' הראל חברה לביטוח בע"מ](#) [פורסם בנבו] (16.11.2022); [פש"ר \(חיפה\) 25409-09-13 שגיא בר לוי נ' כונס נכסים רשמי מחוז חיפה](#) [פורסם בנבו] (22.8.2019).

36. לא ניתן לקבל את טענת התובעת, לפיה המנוח עצמו ראה בכספי ביטוח החיים חלק מעיזבונו ומשכך לפי הסיפא של [סעיף 147 לחוק הירושה](#), יש לקבוע כי "הותנה שהם מגיעים לעזבון". התובעת מבקשת לבסס טענה זו על העובדה שהמנוח התייחס לכספי ביטוח החיים בצוואתו. אולם, העובדה שהמנוח הורה בצוואתו כיצד יחולקו כספי ביטוח החיים אינה מלמדת כי הוא ראה בכספים אלה כחלק מעיזבונו ואין בה כדי להתנות על הוראת [סעיף 147 לחוק הירושה](#). הבחירה של מבוטח לציין בפוליסת הביטוח כי המוטבים הם הזוכים לפי צוואתו מוכרת בדין ואין בה כדי להפוך את כספי הביטוח לחלק מהעיזבון. מעבר לכך, טענת התובעת לפיה הותנה

שכספי ביטוח החיים מגיעים לעיזבון, היא טענה עובדתית, ואולם, כאמור, התובעת ויתרה בסופו של דבר על קיום דיון הוכחות והיא לא הוכיחה טענה זו.

התובעת מפנה בהקשר זה לפסק הדין שניתן בבג"ץ [2673/06 אביבה שאוה-שוע נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים](#) [פורסם בנבו] (21.4.2009), ואולם עיון בפסק הדין מעלה כי אין בו כדי לסייע בידה. פסק הדין עסק בשאלה האם גרושתו של המנוח זכאית לקבל פנסיית שארים אף שהיא אינה נמנית על מי שיכול להיות מוטב על פי תקנון הפנסיה, וזאת כאשר המנוח הורה בצוואתו כי היא תהיה מוטבת. בפסק הדין נדחתה העתירה. מכל מקום, כאמור, פסק הדין לא עסק בכספי ביטוח חיים אלא בפנסיית שארים, שהזכות לקבלה, כאמור, היא חלק מתנאי ההעסקה של בן הזוג שנפטר, חלק מהזכויות הסוציאליות אשר נצברו במהלך הנישואין אשר נהוג לראות בהן בין ליבת נכסי המאמץ המשותף אותן ראוי לחלק בין בני הזוג. כל זאת בשונה מביטוח חיים הכולל רכיב ריסק בלבד, ואשר לא נצבר כחלק מעבודת בן הזוג שנפטר.

37. התובעת הפנתה עוד אל שורת פסקי דין בהם עסקו בתי המשפט במלאכת פרשנות הוראות המוטבים בביטוחי החיים תוך התחקות אחר כוונת המנוח בכל מקרה ומקרה. במקרה שלפניי, לא ניתן לקבל טענה לפיה המנוח התכוון לתת לתובעת מחצית מכספי ביטוח החיים, וזאת משלא הוצגה ולו ראשית ראייה אשר יכולה לתמוך במסקנה שכזו. להיפך, הראיות מלמדות באופן ברור כי כוונת המנוח הייתה להעניק לתובעת 100,000 ₪ ולא מעבר לכך. זאת לנוכח הוראותיו המפורשות של המנוח בצוואתו אשר נערכה כחצי בלבד שנה לפני פטירתו, אותן אף נימק גם בצוואה עצמה וגם במכתב נפרד שכתב כאמור. שוב יוזכר כי התובעת ויתרה על קיום הליך הוכחות וגם בעניין זה מדובר בטענה עובדתית אשר לא הוכחה.

38. המסקנה העולה מכל האמור לעיל היא שאין לקבל את התביעה, ובהתאם התביעה נדחית.

בשים לב לתוצאה, לכך שניהול ההליך נמשך פרק זמן לא מבוטל לנוכח דחיות מרובות ומנגד לכך שסופו של דבר לא התקיים דיון הוכחות – התובעת תשלם לנתבעות 1-2 הוצאות ושכ"ט עו"ד בסך של 20,000 ₪.

פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

המזכירות תסגור את התיק.

ניתן היום, כ"ו טבת תשפ"ד, 07 ינואר 2024, בהעדר הצדדים.

ענת הלר כריש 54678313

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)